

Länsstyrelsen Västernorrland

Hur jämställt är Västernorrland?

Illustrationer: Annika Molander

Förord

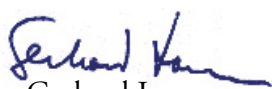
Jämställdhet är en demokratifråga och handlar i grunden om en rättvis fördelning av makt, kunskap och resurser samt om att värdera kvinnor och män lika. Det övergripande målet för svensk jämställdhetspolitik är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Det innebär att kvinnor och män ska ha samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter inom livets alla områden.

I jämställdhetspropositionen *Makt att forma samhället och sitt eget liv*, som antogs av riksdagen den 16 maj 2006, fastslås att strategin jämställdhetsintegrering ska användas för att nå de jämställdhetspolitiska målen. Det innebär att jämställdhet ska föras in i såväl beslutsfattande som i genomförande av verksamhet. Förslag och beslut ska analyseras ur ett jämställdhetsperspektiv för att synliggöra konsekvenser för kvinnor respektive män. Könsuppdelad statistik är en förutsättning för att identifiera skillnader mellan kvinnors och mäns levnadsvillkor och för att följa upp jämställdhetsmålen.

Det övergripande jämställdhetspolitiska målet är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Till det övergripande målet finns fyra delmål. I delmålen förutsätts att kvinnor och män ska ha samma rätt och möjligheter att vara aktiva samhällsmedborgare och forma villkoren för beslutsfattandet. Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om utbildning och betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut. Kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemarbete och ha möjlighet att ge och få omsorg på lika villkor. Kvinnor och män ska även ha samma rätt och möjligheter till kroppslig integritet.

Detta Jämställdhetsbokslut 2006 har en koppling till de regionala jämställdhetsmålen som länsstyrelsen utarbetat under 2007, vilka utgår från de nationella jämställdhetsmålen som riksdagen antog 2006. Bokslutet ska visa hur det ser ut i länets kommuner (där statistik saknas från kommuner används länet) när det gäller vissa indikatorer som ska följa utvecklingen av de regionala jämställdhetsmålen. Bokslutet gör inget anspråk på att ge en fullständig bild av hur jämställdheten i länet ser ut. Det ska ses som en källa till ökad kunskap om situationen för kvinnor och män i Västernorrland inom vissa områden men också stimulera till handling för ett mer jämställt län.

Maj 2008

Gerhard Larsson
Landshövding

Maria Antonić
Särskilt sakkunnig i jämställdhet

Sammanfattning

Medvetenheten om jämställdhetens betydelse för Västernorrlands utveckling har ökat, inte minst mot bakgrund av den förväntade utvecklingen på arbetsmarknaden med stora pensionsavgångar inom den offentliga sektorn. Jämställdhet kommer att få stor betydelse när det blir större konkurrens om arbetskraften.

Utifrån SCB:s Jämindex mätningar har vi kommit en bra bit på väg mot ett jämställt Västernorrland. Vid SCB:s mätningar 2006 befann länet sig på en sjunde plats av 21. Arbetet måste dock fortsätta eftersom det fortfarande finns brister.

De största bristerna är:

- Den segregerade arbetsmarknaden med kvinnor inom offentliga sektorn och män inom den privata sektorn. Liksom att länets ungdomar gör traditionella yrkesval. I samtliga kommuner är det största yrkesområdet vård och omsorg. Inom området är det 90 procent kvinnor som arbetar. Förhållandena på arbetsmarknaden påverkar kvinnor och mäns hälsa och möjligheter att ta ansvar för hem och familj. Kvinnorna i länet tar ut 78 procent av föräldraledigheten, männen tar ut 22 procent. Kvinnorna är i genomsnitt 18,3 dagar längre sjukskrivna än männen i länet.
- Det finns i vårt län, liksom i andra län, stora skillnader i sysselsättningsgrad mellan kvinnor och män. I Västernorrland arbetar 87 procent av männen som förvärvsarbetar heltid medan 61 procent av kvinnorna som förvärvsarbetar gör det på heltid. Detta har påverkan på skillnader i medelinkomst mellan länets kvinnor och män. Trots att skillnaden mellan kvinnors och mäns löner är bland de lägsta i vårt län är skillnaden i medelinkomst är cirka 65 000 kronor. Detta trots att kvinnorna i länet har längre utbildning än männen i länet.
- Målet med jämställdhetsarbetet är ett jämställt konkurrenskraftigt och attraktivt Västernorrland. Kvinnor och män ska ha samma möjligheter, skyldigheter och rättigheter. Detta kräver engagemang och ett målmedvetet långsiktigt arbete. Några av insatserna som krävs för att nå målet är att bryta den segregerade arbetsmarknaden. Uppmuntra ungdomarna att välja yrken utifrån intressen och inte utifrån kön. Framhålla vinsten med att män tar ut större andel av föräldraledigheten.

Analys – Jämställdhets-SWOT

Styrkor

Länets styrande dokument har en klar viljeinriktning att öka jämställdheten.
Västernorrland är mer jämställt än flertalet län (SCB Jämindex).
Jämställd representation i politiska församlingar.
Relativt hög utbildningsnivå hos kvinnor.

Svagheter

Kvinnor och män i länet har högre arbetslöshet än i riket.
Kvinnor har högre ohälsa än män i länet och kvinnor i riket.
Näringslivets ledningsgrupper och styrelser är mansdominerade.

Möjligheter

Mäns uttag av föräldraledighet ökar.
Andelen kvinnor som startar företag ökar.
Arbetet med att diversifierade arbetsmarknaden gör den mer attraktiv för kvinnor.

Hot

Hög andel kvinnor arbetar deltid.
Länets ungdomar gör traditionella studieval.
Anmällda våldsbrott mot kvinnor ökar.

Innehållsförteckning

1. Inledning	9
1.1 Jämställdhetens historia	9
1.2 Genus och jämställdhet som kunskapsområde	10
1.3 Svensk jämställdhet i ett internationellt perspektiv	10
2. Dagens svenska jämställdhetspolitik	11
2.1 De jämställdhetspolitiska målen	11
2.1.1 Mål för jämställdhetspolitiken	11
2.2 Genussystemet	12
2.2.1 Genussystemets två principer	12
2.3 Jämställdhetsintegrering	13
3. Länsstyrelsens uppdrag	13
4. Metoder och modeller	13
4.1 JämStöd	13
5. Könsuppdelad statistik	14
5.1 Statistiska Centralbyråns Jämställdhetsindex	14
6. Västernorrlands befolkning	16
6.1 Utrikes födda	17
6.2 Antal födda barn per kvinna	17
6.3 Nettoflyttningar	18
6.4 Hälsa och ohälsa	18
7. Jämställdhetsmål	19
7.1 Övergripande jämställdhetsmål	19
7.2 Delmål 1 - En jämn fördelning av makt och inflytande	19
7.3 Delmål 2 - Ekonomisk jämställdhet	21
7.3.1 Pendling	21
7.3.2 Arbetsmarknaden	22
7.3.3 Heltid och deltid	23
7.3.4 Arbetslösa	24
7.3.5 Utbildning	25
7.3.6. Utbildningsnivå	25
7.3.7 Företagande	26
7.3.8. Inkomster	26
7.4 Delmål 3 - En jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet	27
7.4.1 Föräldraledighet	27
7.4.2 Omsorg om äldre	28
7.5 Delmål 4 - Mäns våld mot kvinnor ska upphöra	28
Litteraturlista	30
Viktiga årtal	31

Tabeller

1. JämIndex.....	14
2. JämIndex, Västernorrlands kommuner.....	15
3. JämIndex, jämförelse mellan samtliga län 2006.....	15

Diagram

1. Befolkning i 5-årsgrupper uppdelat på kvinnor och män.....	16
2. Andel kvinnor och män uppdelat på åldersklasser.....	16
3. Andelen utrikes födda kvinnor och män.....	17
4. Summerad fruktsamhet per kvinna och kommun.....	17
5. Nettoflyttningar per kommun och år fördelat på kön.....	18
6. Ohälsotal för kvinnor och män (antal dagar).....	19
7. Kvinnors och mäns representation i kommunfullmäktige.....	20
8. Kvinnors och mäns representation i kommunstyrelser.....	20
9. Andel kvinnor och män som är förvaltningschefer.....	21
10. Antal arbetspendlare per kommun fördelat på kön.....	21
11. Andel förvärvsarbetande kvinnor och män.....	22
12. Förvärvsarbetande anställda inom de 30 största yrken.....	23
13. Andel förvärvsarbetande efter arbetstid per vecka och kön.....	24
14. Andel öppet arbetslösa.....	24
15. Elevers val till program inom gymnasieskolan.....	25
16. Andel av befolkningen med en eftergymnasial utbildning på minst 3 år.....	25
17. Nystartade företag under åren 2005 och 2006.....	26
18. Medelinkomst för befolkningen 20 år eller äldre.....	27
19. Mäns andel av uttag av föräldraledighet.....	28
20. Anmällda våldsbrott mot kvinnor 15 år och äldre.....	29
21. Andel kvinnor och män som avstått att gå ut på grund av rädsla för brott.....	29

1. Inledning

Detta jämställdhetsbokslut är först och främst ett kunskapsunderlag över hur det ser i länets kommuner när det gäller vissa jämställdhetsvariabler. Med en bild av hur utgångsläget ser ut kan aktörerna planera insatser för att öka jämställdheten i länet. I detta arbete har länsstyrelsen en betydelsefull roll i och med regeringens uppdrag att samordna jämställdhetsarbetet i länet.

Men för att uppnå jämställdhetsmålen är det viktigt att alla centrala aktörer i länet engagerar sig i jämställdhetsarbetet.

Jämställdhet handlar om relationen mellan kvinnor och män. Att kvinnor och män ska ha samma rättigheter, möjligheter och skyldigheter är i grunden en fråga om rättvisa och demokrati – det handlar om grundläggande mänskliga rättigheter.

Från att ha varit ett mycket mansdominerat län har bilden av länet förändrats. Länet har under de senaste åren tagit stegvisa förändringar till ett mer jämställt län där kvinnor och män har samma möjligheter. Några exempel på förändringar är att länets män tar ut mer föräldraledighet än riksgenomsnittet. Inom de statliga myndigheterna finns det nu fler kvinnor i ledningsgrupper och styrelser. Länet har ständigt klättrat uppåt på SCB:s Jämindex och finns nu på sjunde plats. En ledningsgrupp för jämställdhet har tillskapats med representanter från de viktigaste aktörerna i länet. Regionala jämställdhetsmål har utarbetats för länet.

1.1 Jämställdhetens historia

Den feministiska debatten har en lång historia. Från 1800-talets senare del och in på 1900-talets första årtionden. Kampen gällde att ge kvinnor samma samhällsliga rättvisor som män. Att kvinnor skulle få rösträtt och få säga sin mening i allmänna val. 1919 fick kvinnorna rösträtt och kunde rösta första gången i valet 1921.

Kvinnans plats ansågs vara i hemmet medan mannens plats var i det offentliga utanför hemmet. Hans huvudsakliga uppgift var att försörja fru och barn. Men när männen blev inkallade under första världskriget, 1914-1918, ändrades förhållandena. Kvinnor kunde nu ersätta männen i arbeten utanför hemmet.

Under 1930-talet rådde lågkonjunktur och en ekonomisk kris drabbade världen, med ökad arbetslöshet och extremt låga födelsetal som följd. Kvinnor som gifte sig förlorade ofta arbetet. 1939 blev det förbjudet att avskeda kvinnor på grund av giftermål.

Under 1940-talet bedrevs en aktiv familjepolitik med fördelaktiga lån och bidrag till bostäder för barnfamiljer. Det allmänna barnbidraget infördes 1947.

1950-talet brukar benämnas som hemmafruidealets tidsålder då behovet av arbetskraft gjorde att fler yrkesarbetade. Att kvinnornas löner skulle vara 30 procent lägre än männens skrevs in i kollektivavtalen. Ett nyckelbegrepp var *valfrihet för kvinnorna*. Kvinnorna kunde välja mellan att vara yrkeskvinna eller hemmafru.

1960-talet var kvinnorörelsen stark och arbetade bland annat för rätten till arbete, daghem, fri abort, p-piller och lika lön. Ordet jämställdhet började användas.

1971 blev jämställdhet ett nytt politikområde, samtidigt infördes särbeskattning. Därmed behandlades de gifta kvinnorna som egna individer.

1974 görs moderskapspenningen om till den könsneutrala föräldraförsäkringen. Hälften av dagarna gick automatiskt till vardera föräldern.

Den offentliga sektorn expanderade kraftigt genom utbyggande av vård, skola och omsorg och det var främst kvinnor som anställdes inom dessa yrken. Detta var grunden till dagens segregerade arbetsmarknad.

På 1980-talet startade brytprojekten som skulle bryta den könssegregerade arbetsmarknaden.

Jämställdhetslagen antogs 1980 och Jämställdhetsombudsmannen, JämO, tillsattes.

Under 1990-talet var lönefrågor, uppvärderingen av kvinnors arbete och kvinnorepresentation i styrelserum, företagsledningar och på politiska maktposter viktiga. Varannan damernas infördes i samband med valet 1994 efter hot från de så kallade Stödstrumporna om att bilda ett kvinnoparti. Maktutredningen och Kvinnomaktsutredningen lades fram.

Under 2000-talet har debatten fortsatt i media om makt och sexualisering. Våld mot kvinnor hamnar i fokus. En annan debatt gäller hur pappor ska förväntas att ta ut en större andel av föräldraledigheten. Diskussioner om individualisering av föräldraförsäkring startar. Andra viktiga frågor är lika lön för lika arbete.

1.2 Genus och jämställdhet som kunskapsområde

För att nå framgång i jämställdhetsarbetet behövs en grundläggande förståelse för vad genus egentligen handlar om. Det räcker inte med ett slags *jämställdhetsförnuft*, utan det krävs en insikt i hur vårt sociala kön skapas och återskapas. Det sociala könet studeras av samhällsvetare och humanister, till skillnad från det biologiska könet som ligger inom det naturvetenskapliga forskningsfältet.

Frågor som ställs inom genusvetenskapen är exempelvis hur våra sociala kön skapas och betydelsen av hur vi tolkar *manligt* och *kvinnligt*, och varför vi gör det. Dessutom integreras andra perspektiv vilket lyfter fram hur genus samspelar med till exempel klass, etnicitet och sexualitet. Genusvetenskapen är i dag väl etablerad och till stort stöd för arbetet med jämställdhet.

Genusvetenskap som forskningsbegrepp har sitt ursprung på 1970- och 80-talen men då oftast under beteckningen kvinnovetenskap. I dag omfattar genusforskningen skilda inriktningar - det som tidigare kallades kvinnoforskning, mans- och maskulinitetsforskning samt queer- och homoforskning. Genusforskningens syfte är att studera vilken roll genus spelat i olika tider och sammanhang.

1.3 Svensk jämställdhet i ett internationellt perspektiv

Den fjärde världskvinnokonferensen hölls i Beijing 1995. Den kom att få det högsta antalet deltagare i FN:s historia. 189 länder antog Beijingdeklarationen och en handlingsplan för arbete med jämställdhet fram till år 2000.¹ Handlingsplanen definierar tolv kritiska områden som berör kvinnors, hälsa, våld mot kvinnor, kvinnor och väpnade konflikter, ekonomi, kvinnor och makt, mänskliga rättigheter, miljö, media samt flickors situation. Vid kvinnokonferensen utsågs Sverige till världens mest jämställda land.

Sveriges utnämning förpliktigar till att fortsätta att utveckla arbetet både på hemmaplan och på den internationella arenan, framförallt inom FN och EU. Jämställdhet är enligt EU: s grundlag en av unionens grundläggande principer. En viktig utgångspunkt för jämställdhetsarbetet inom unionen är att jämställdhet ska integreras i all verksamhet. Medlemsstaterna måste uppfylla ett antal minimiregler på jämställdhetsområdet. En handlingsplan finns med prioriterade områden och konkreta åtgärder. Under 2007 beslutades om ett jämställdhetsinstitut som ska vara ett stöd för EU: s institutioner och medlemsländer i deras jämställdhetsarbete. Institutet ska placeras i Vilnius.

År 1980 ratificerade Sverige FN:s Kvinnokonvention, CEDAW.² Konventionen definierar diskriminering av kvinnor och sätter upp riktlinjer för hur länder kan motarbeta diskrimineringen. Vart fjärde år ska Sverige, och andra länder som skrivit under konventionen, lämna in en nationell rapport där det redovisas vad man gör för att uppfylla sina åtaganden i enlighet med konventionen.

¹ Plattform for action

² The Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women

2. Dagens svenska jämställdhetspolitik

Sveriges jämställdhetspolitik fastställdes 1994 i den jämställdhetspolitiska propositionen ”Delad makt delat ansvar”³. Det övergripande målet var att kvinnor och män ska ha samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter inom alla områden i livet. Det innebär att kön inte spelar någon roll. Huvudmålet preciserades i sex delmål⁴.

Nuvarande svensk jämställdhetspolitik utgår från propositionen ”Makt att forma samhället och sitt eget liv”⁵ som antogs av riksdagen den 16 maj 2006. Se vidare under 2.1.

Jämställdhetspolitiken kan symboliseras av en triangel, där de tre hörnen svarar på frågorna vad, varför och hur?

- vad som skall göras inom jämställdhetspolitiken,
- varför vi skall arbeta med jämställdhet och
- hur vi skall arbeta för att få ett jämställt samhälle.

2.1 De jämställdhetspolitiska målen

Vad som skall uppnås inom jämställdhetspolitiken är de jämställdhetspolitiska målen som regering och riksdag fastställt.

Jämställdhet blev, som nämnts ovan, ett eget politikområde på 1970-talet, vilket innebar en legitimering av brister på jämställdhet som ett samhälleligt problem som skulle lösas på den politiska arenan. Jämställdhetspolitiken under 1970- och 1980-talen utgick i stor utsträckning från kvinnors rätt och möjlighet till förvärsarbete.

Tanken var att om kvinnor och män blev jämställda på arbetsmarkanden skulle andra delar av samhället också förändras. Under 1980- och 1990-talen ändrade jämställdhetspolitiken fokus till att alltmer handla om makt och inflytande. Sedan mitten av 1990-talet vilar den på tanken om en maktordning mellan kvinnor och män. Detta har påverkat alla samhällsområden⁶. Politiken har på många sätt påverkats av kvinnorörelsen och den genusvetenskapliga forskningen.

2.1.1 Mål för jämställdhetspolitiken

Målet för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. En förutsättning för att kunna uppnå detta är att kvinnor och män har samma rättigheter, möjligheter och skyldigheter inom livets alla områden.

Under det övergripande målet finns fyra delmål:

- Jämn fördelning av makt och inflytande. Kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva samhällsmedborgare och att forma villkoren för beslutsfattandet.
- Ekonomisk jämställdhet. Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om utbildning och betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut.
- Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemarbetet och ha möjlighet att ge och få omsorg på lika villkor.
- Mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

Målen antogs av riksdagen den 16 maj 2006.

³ Proposition 1993/94:147

⁴ Makt och inflytande, Ekonomiskt oberoende, Arbete, Utbildning, Hem och familj, Frihet från sexualiserat våld

⁵ Proposition 2005/06:155

⁶ SOU 2005/06:66

2.2 Genussystemet

Varför ska förklara orsakerna till att vi har ojämställdhet trots den politiska enigheten kring arbetet för att motverka ojämställdhet. Genussystemteorin är den teori som används och bygger på att vi har en strukturell maktordning mellan könen. Denna struktur präglas av mäns överordning och kvinnors underordning. Mannen har blivit norm i många sammanhang. *Kvinnliga företagare* och *damfotboll* i stället för företagare och fotboll. Kvinnors handlingar könsbestäms. Blir vi medvetna om våra normer kan vi ändra förhållandena.

Skapandet av vårt sociala kön - vårt genus - sker inom ramen för normsystem, ett system bestående av regler, myter och antaganden. Vi formar våra liv efter detta normsystem i större eller mindre utsträckning. Att vi inte bryter oftare mot normsystemet handlar bland annat om att vi får bekräftelse och uppskattning när vi följer normen, men bestraffas när vi bryter mot den. De flesta vill bli bekräftade som *normala*.

Den teoretiska förståelsen som svensk jämställdhetspolitik grundar sig på innebär att det som vi uppfattar som *manligt* och *kvinnligt* är konstruktioner. Våra handlingar är inte givna på förhand på grund av vårt kön. Kvinnor och män gör inte olika saker och befinner sig inte på olika platser på grund av inneboende biologiska olikheter. I stället handlar det om hur biologin tolkas, vilka betydelser vi lägger i tolkningarna som görs av alla, överallt; i skolan, på jobbet och i privatlivet. Dessutom skiljer sig tolkningarna åt genom tid och rum.⁷ Svaret på frågan om hur kvinnor och män är beror på vid vilken plats och i vilken tid vi befinner oss. Dagligen återskapar vi de föreställningar som finns om hur kvinnor och män bör vara och vad vi förväntas göra.

2.2.1 Genussystemets två principer

Principen om köns isärhållande

Principen om köns isärhållande handlar om att kvinnor och män finns på olika platser i samhället och har olika uppgifter. Ett tydligt exempel är vår könssegregerade arbetsmarknad. Kvinnor och män gör sällan samma saker, har i undantagsfall samma yrke eller ens samma arbetsplats. Det ena könets handlande legitimeras genom att avskiljas från det andra. Män och det som uppfattas som *manligt* beskrivs ofta i motsatsförhållande till kvinnor och det som uppfattas som *kvinnligt*.⁸

Principen om över- och underordning

Principen om över- och underordning innebär att det som betraktas som *kvinnligt* ofta värderas lägre än det som ses som *manligt*. Det kanske mest uppenbara exemplet är löneskillnaderna mellan kvinnor och män. Kvinnodominerade yrken har ofta både lägre lön och lägre status än mansdominerade. Att mannen är normen i samhället kan illustreras av att medicinsk forskning ofta utgått från män. Kvinnan ses ofta som det mannen inte är, avvikande från normen.

När det talas om ojämställdhet kan intrycket ofta bli att det är mannens fel att samhället inte är jämställt. Det är därför viktigt att framhålla att genusystemet upprätthålls av både kvinnor och män. Hirdman menar att det, i samtliga samhällen och under alla tidsperioder genom historien, skapas en form av osynliga *kontrakt* mellan könen. Kontrakten handlar om hur kvinnor och män bör handla, prata, klä sig etc. Genuskontrakt kan omförhandlas, och de varierar beroende av tid och rum.⁹

⁷ Thomasson & Elvin - Nowak

⁸ Simone de Beauvoir 1949

⁹ Hirdman 2004

2.3 Jämställdhetsintegrering

Hur är det strategiska arbetet med att integrera jämställdhet. Det innebär att jämställdhetsperspektivet ska finnas med på alla nivåer.

Jämställdhetsarbetet har förändrats över åren. Från en formell kamp för lika rösträtt till att utveckla strategier för att kunna realisera de politiska jämställdhetsmålen i praktiken. Jämställdhetsarbetet i Sverige präglades länge av utbyggnad, sidoordning och allmängiltighet. Utbyggnad innebar att jämställdhetsfrågor behandlades i bland annat särskilt tillsatta kommittéer, vilket resulterade i att frågorna sidoordnades. Resultatet av denna passivitet innebar att mål, tidsplaner och ansvar inte var tydligt uttalade, vilket i sin tur gjorde det svårt att utvärdera resultaten av arbetet; om det ens hade blivit gjort.¹⁰

De jämställdhetspolitiska målen presenterades i propositionen *Delad makt delat ansvar*.¹¹ Den strategi som skulle användas för att uppnå de jämställdhetspolitiska målen var jämställdhetsintegrering. Jämställdhetsintegrering är en erkänd strategi inom EU och FN, på engelska benämnd *gender mainstreaming*.¹²

*Jämställdhetsintegrering innebär att ett jämställdhetsperspektiv integreras i alla politik- och verksamhetsområden liksom i alla led av beslutsfattande, planering och utförande av verksamheter inom dessa områden.*¹³

3. Länsstyrelsens uppdrag

Länsstyrelsens uppgift är att utifrån de nationella målen främja en jämställd medborgarservice i länet. Ett jämställdhetsperspektiv skall genomsyra alla verksamheter, all politik och allt beslutsfattande. Inom alla verksamheter ska kvinnors och mäns villkor i förhållande till de jämställdhetspolitiska målen belysa, analysera och beakta. Länsstyrelsen ska även stödja arbetet med jämställdhetsintegrering i samverkan med centrala aktörer i länet. Jämställdhetsfrågorna ska integreras i de ordinarie sakfrågorna och finnas med när beslut fattas. Den strategi som ska tillämpas är jämställdhetsintegrering.

4. Metoder och modeller

4.1 JämStöd

JämStöd är en statlig utredning som under två år haft regeringens uppdrag att informera samt utveckla metoder och modeller för jämställdhetsintegrering av statliga verksamheter. De har utbildat regeringskansliet och andra statliga verksamheter. De har samarbetat med myndigheter som velat ligga i framkant för att vara säkra på att deras service till medborgarna är lika väl anpassad för kvinnor som för män. Inom länsstyrelsen fanns fram till 2007 jämställdhetsambassadörer, en man och en kvinna på varje avdelning som hade till uppgift att vara ett stöd till avdelningschefen och övriga medarbetare när det gäller jämställdhetsfrågor. De har vid två tillfällen fått utbildning av JämStöds utbildare i metoden JämKAS Bas (Jämställdhet - Kartläggning - Analys - Slutsatser), en metod som används vid systematisk jämställdhetsanalys av en verksamhet.¹⁴

¹⁰ SOU 2005:55

¹¹ Proposition 1993/94:147

¹² Ds 2001:64

¹³ JämStöd 2006

¹⁴ JämStöd 2006

5. Könsuppdelad statistik

All individbaserad officiell statistik skall vara könsuppdelad.¹⁵ Könsuppdelad statistik innebär att den allmänna kategorin *människor* förvandlas till flickor och pojkar, kvinnor och män. Det är ofta ett bra hjälpmedel i arbetet med jämställdhetsintegrering. Om vi inte vet hur det ser ut är det omöjligt att se nödvändigheten med jämställdhetsarbetet och att veta vad som behöver göras. Den ökade kunskapen som statistiken ger kan ställas mot fördomar gällande kvinnor och män i samhället och skapar förutsättningar till förändring.

5.1 Statistiska Centralbyråns Jämställdhetsindex

SCB:s JämIndex visar jämställdhetsstatistik uppdelad på län eller kommuner vilket möjliggör jämförelser. Med denna komparativa metod synliggörs omedelbart vilka problem som det är viktigast att fokusera på.

JämIndex ska förhoppningsvis fungera som en väckarklocka, och utgöra ett underlag i lokalt och regionalt jämställdhetsarbete. Alla variabler i indexet kan följas bakåt till 1990, vilket också ger möjligheter till jämförelser över tid.

JämIndex mäter statistiska skillnader mellan kvinnor och män och jämför kommuner eller län med varandra. Det är framtaget av Statistiska Centralbyrån (SCB). Indexet är sammanvägt av 15 variabler. För varje variabel rangordnas kommunerna efter hur stor skillnad det är mellan kvinnor och män. Bäst får plats 1, sämst 290. Indexet är sedan genomsnittlig placering (medelvärdet för rangerna). För fyra av variablerna rangordnas kommunerna efter nivå.

Variabler i indexbasen, vanligen andelar efter kön, och om de ingår med skillnad eller nivå:

- A. Andel med eftergymnasial utbildning 25-64 år, skillnad mellan kvinnor och män
- B. Andel förvärvsarbetande 20-64 år, skillnad
- C. Arbetssökande, öppet arbetslösa 20-64 år, skillnad
- D. Arbetssökande, öppet arbetslösa 20-64 år, nivå
- E. Medelinkomst tkr (sammanräknad förvärvsinkomst) 20-64 år, skillnad
- F. Andel 25-64 år med låga inkomster (under 50 procent av medianinkomst), nivå
- G. Ojämn könsfördelning på näringsgrenar, nivå
- H. Föräldrapenning, andel använda dagar
- I. Tillfällig föräldrapenning, andel använda dagar
- J. Ohälsotal, ohälsodagar per person och år 20-64 år, skillnad
- K. Ohälsotal, ohälsodagar per person och år 20-64 år, nivå
- L. Andel unga vuxna 25-34 år, skillnad
- M. Kommunfullmäktigeledamöter, könsandel
- N. Kommunstyrelse exklusive ersättare, könsandel
- O. Egna företagare med minst 2 sysselsatta, skillnad

Tabell 1.

JämIndex, Västernorrlands läns kommuner 2006

Länets kommuner har bra placering. Alla kommunerna finns på den översta halvan. Spridningen är stor med Härnösand som har bästa placeringen med plats 15 och Kramfors som återfinns på plats 131.

Kommun	Plats
Härnösand	15
Kramfors	131
Sollefteå	70
Sundsvall	32
Timrå	78
Ånge	107
Örnsköldsvik	116

Källa: SCB, JämIndex

¹⁵ SFS 2001:100 § 14 "Individbaserad officiell statistik skall vara uppdelad efter kön om det inte finns särskilda skäl mot detta."

Tabell 2.**JämIndex, placering per variabel år 2006**

Kommun	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O
Härnösand	53	9	257	266	31	70	39	51	109	84	129	135	5	65	207
Kramfors	158	25	243	256	26	70	119	227	237	48	237	165	57	230	45
Sollefteå	107	1	271	282	29	45	171	192	267	40	145	80	9	91	150
Sundsvall	67	47	247	238	96	28	56	103	222	80	102	89	33	65	173
Timrå	174	77	217	238	114	11	183	63	49	112	197	80	47	123	233
Ånge	215	81	208	256	35	16	164	122	116	102	245	201	111	37	129
Örnsköldsvik	168	147	91	197	210	39	245	147	41	203	149	223	71	8	130

Källa: SCB, JämIndex

Tabell 3.**JämIndex, jämförelse 2006**

2006	Län	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Totalt
1	Gotland	13	3	4	1	2	4	2	5	7	16	1	14	175
2	Stockholm	1	4	4	14	1	9	20	1	2	12	4	6	78
3	Uppsala	3	14	12	17	2	4	10	7	1	12	12	10	104
4	Södermanland	10	20	13	11	9	9	10	20	3	6	2	3	116
5	V Götaland	6	9	8	13	5	15	16	8	8	9	17	6	120
6	Halland	8	11	1	21	7	19	16	6	4	6	14	11	124
7	Västernorrland	14	5	18	5	12	9	10	11	9	19	3	12	127
8	Skåne	5	8	6	15	4	19	21	8	4	17	20	1	128
9	Örebro	15	16	15	9	10	4	2	14	6	12	6	20	129
10	Västerbotten	9	7	21	4	12	1	1	19	19	6	12	21	132
11	Jämtland	20	2	19	2	6	4	10	12	14	19	18	8	134
12	Gävleborg	21	12	16	7	21	15	10	13	13	2	5	4	139
13	Östergötland	2	18	9	16	8	9	16	21	16	1	9	15	140
14	Dalarna	16	13	14	8	19	9	4	3	12	14	21	10	143
15	Kalmar	18	15	10	10	16	15	10	2	14	16	8	16	150
16	Blekinge	4	10	5	12	14	15	16	17	16	21	19	2	151
17	Jönköping	12	19	2	20	11	21	19	10	10	9	14	5	152
18	Norrbottn	17	1	20	3	18	9	10	4	21	19	10	20	152
19	Västmanland	7	21	11	18	14	9	10	18	11	9	7	18	153
20	Kronoberg	11	17	3	19	17	19	4	16	20	2	13	13	154
21	Värmland	19	6	17	6	20	15	10	15	18	6	16	17	165

Källa: SCB, JämIndex

Förklaring

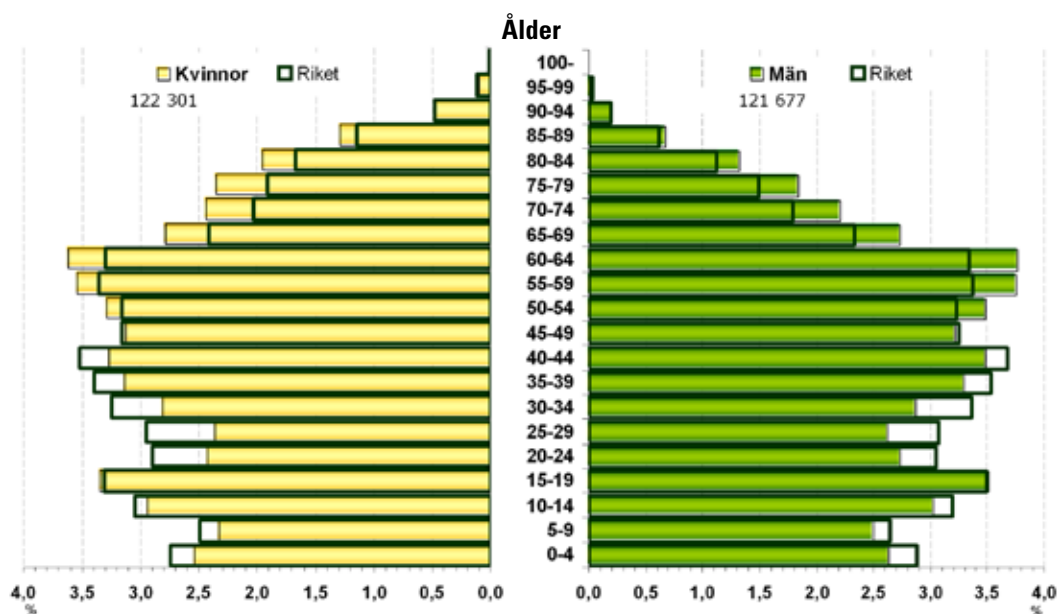
- 1 Andel eftergymnasial utbildning 25-64 år
- 2 Andel förvärvsarbete 20-64 år
- 3 Arbetslöshet 20-64 år %
- 4 Medelinkomst 20-64 år tkr
- 5 Ojämn könsfördelning på näringsgrenar
- 6 Föräldrapenning, använda dagar, könsandel %
- 7 Tillfällig föräldraledighet använda dagar, könsandel %
- 8 Ohälsotal, dagar per person och år 20-64 år
- 9 Andel unga vuxna 25-34 år %
- 10 Landstingsfullmäktigeledamöter val 2002
- 11 Kommunstyrelse ledamöter, exkl. ersättare 2003 könsandel %
- 12 Egna företagare med minst 10 sysselsatta 2003 könsandel %

6. Västernorrlands befolkning

Västernorrland hade 2006 en folkmängd på 243 978 personer, 122 301 (50,1 procent) kvinnor och 121 672 (49,9 procent) män. I riket utgör andelen kvinnor 50,4 procent och män 49,6 procent.

Diagram 1

Befolkning i 5-årsgrupper uppdelat på kvinnor och män

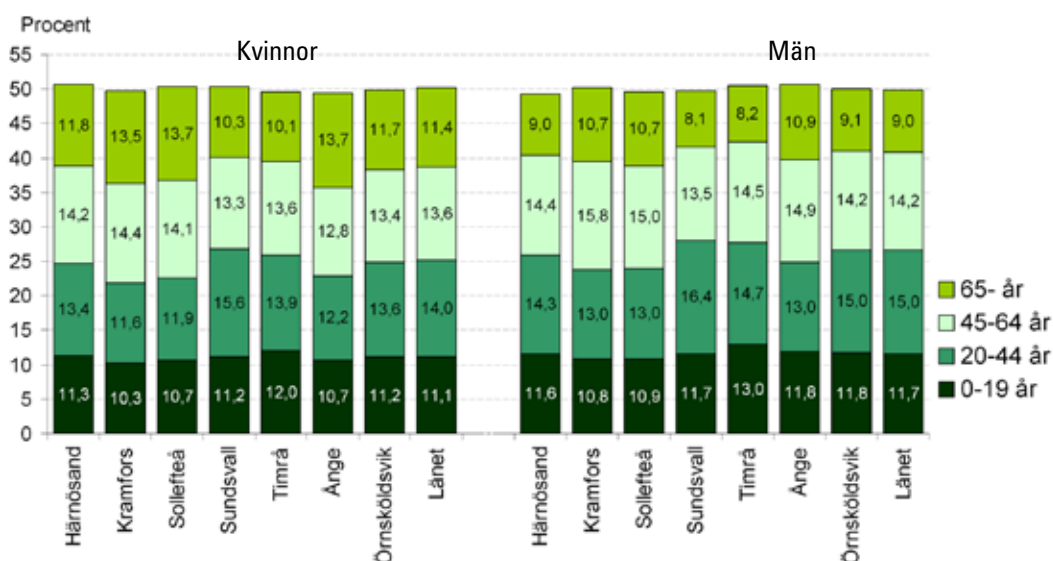

Källa: SCB, Befolkningsstatistik

I jämförelse med riket hade länet ett underskott av både kvinnor och män i alla åldersgrupper fram till 44 år. Särskilt stor är underskottet i åldersgrupperna 20–34 år jämfört med riket.

Diagram 2

Andel kvinnor och män på åldersklasser av totala befolkningen i länets kommuner

Källa: SCB, Befolkningsstatistik

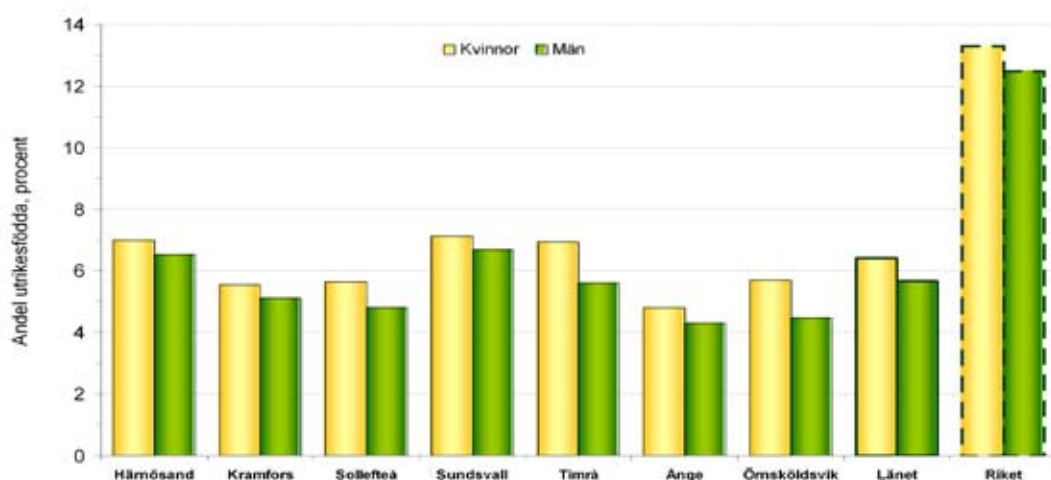
Alla länets kommuner har en större andel män än kvinnor i alla åldersgrupper fram till 65 år. Efter 65 år har alla kommuner större andel kvinnor än män.

6.1. Utrikes födda

Andelen utrikes födda är betydligt lägre i Västernorrland än i hela riket, både för män och kvinnor.

Diagram 3

Andel utrikesfödda kvinnor och män 2006

Källa: SCB, Befolkningsstatistik

Alla länets kommuner har en större andel utrikes födda kvinnor än män. Jämfört med riket är andelen utrikes födda ungefär hälften av rikets andel, detta gäller både kvinnor och män.

6.2 Antal födda barn per kvinna

Diagram 4

Summerad fruktsamhet per kvinna och kommun

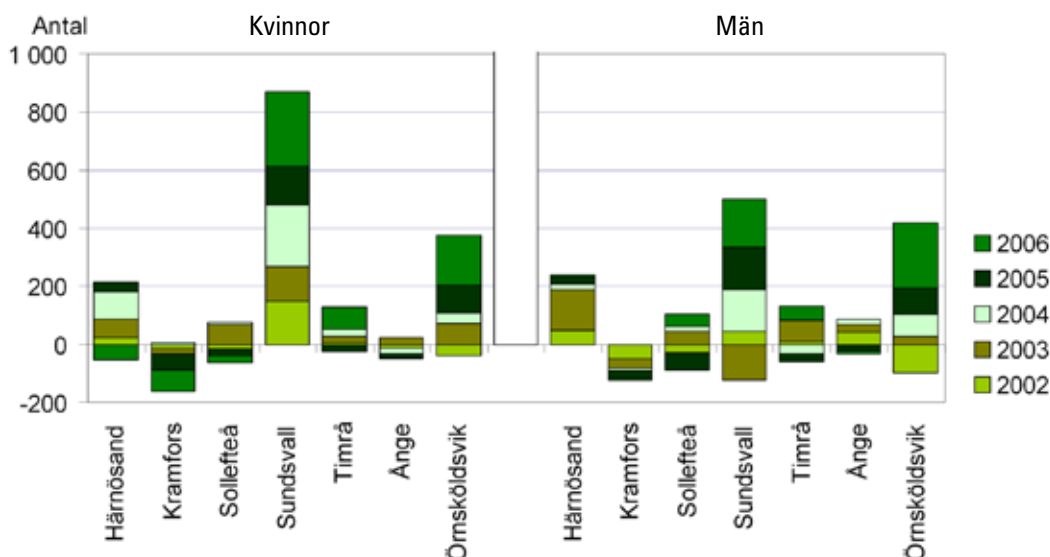
Källa: SCB, Befolkningsstatistik

Fruktsamhet kan ses som en mätare på framtidstro. Stora variationer finns mellan länets kommuner och även över tid. Under 2006 ökade fruktsamheten hos kvinnor i Timrå, Sollefteå, Örnsköldsvik, Kramfors och Härnösand.

6.3 Nettoflyttningar

Diagram 5

Nettoflyttning per kommun och år fördelat på kön

Källa: SCB, Befolkningsstatistik

Under 2006 hade Sundsvall den största andelen kvinnor som flyttade in. Till Örnsköldsvik flyttade störst andel män. Kvinnorna flyttade i högst utsträckning ut från Härnösand, Kramfors och Sollefteå. En lite andel män flyttade ut från Ånge och Kramfors.

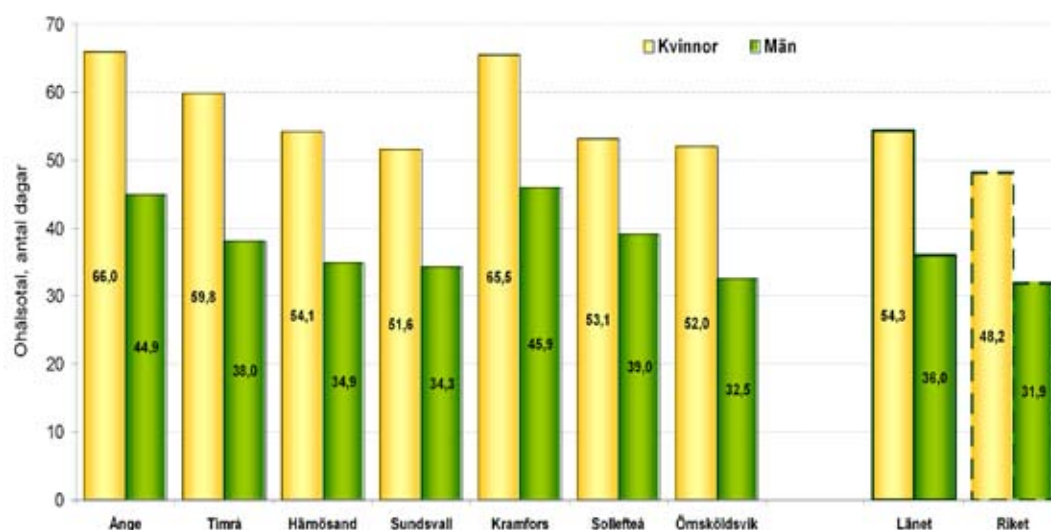
6.4 Hälsa och ohälsa

Medellivslängden ökar stadigt och mäns medellivslängd närmar sig kvinnors. Det genomsnittliga antalet ohälsodagar för kvinnor i länet var 54 och för männen 36.

Kvinnors högre ohälsotal brukar ibland förklaras med kvinnors dubbla arbetsbörda, och den stora andel obetalda arbete som kvinnor utför. Andra förklaringar finns att finna på arbetsmarkanden och arbetslivets organisation. Den största ökningen av sjukfrånvaron har skett inom offentliga vård-, utbildnings-, och omsorgsyren.¹⁶

Diagram 6

Ohälsotal för kvinnor och män (antal dagar) i december 2006

Källa: Försäkringskassan

Kvinnorna i länets samtliga kommuner har högre ohälsotal än männen i länets kommuner och högre än kvinnorna i riket. Männen i länets kommuner har högre ohälsotal än männen i riket.

7. Jämställdhetsmål

Jämställdhetspolitiken bygger på den feministiska utgångspunkten att det finns en ordning eller ett socialt system i samhället som upprätthåller ojämlika maktförhållanden mellan könen, där kvinnor är underordnade och män är överordnade som grupper i samhället och där mannen/det manliga utgör normen.

7.1 Övergripande jämställdhetsmål

Jämställdhetspolitiken syftar till att förändra denna könsmaktsordning och bryta den systematiska underordningen som innebär att kvinnor generellt har svagare social, ekonomisk och politisk position i samhället än vad män har. Det övergripande jämställdhetsmålet är *Makt att forma samhället och sitt eget liv* och finns i regeringens proposition med samma namn. Den antogs av riksdagen den 16 maj 2006. Till det övergripande målet finns fyra delmål. Länsstyrelsen har i samverkan med viktiga aktörer i länet brutit ned de nationella jämställdhetsmålen till regionala jämställdhetsmål, se vidare www.y.lst.se.

7.2 Delmål 1 - En jämn fördelning av makt och inflytande

Kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva samhällsmedborgare och forma villkoren för beslutsfattandet. Det handlar om alla de sätt på vilka kvinnor och män, flickor och pojkar kan delta i alla aspekter av det sociala, ekonomiska och politiska livet och vilka möjligheter och hinder de stöter på i detta deltagande. Alla människor ska kunna påverka samhällsutvecklingen och sina liv.

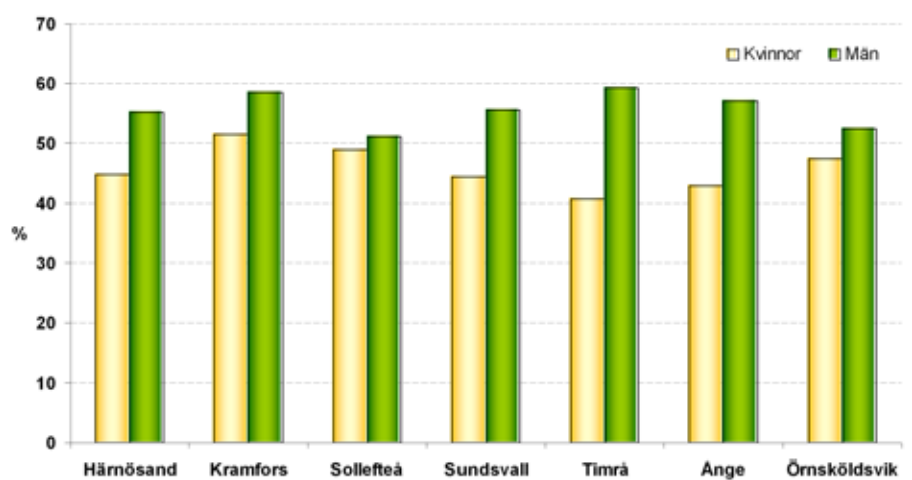
Fördelningen av makt och inflytande mellan kvinnor och män ser olika ut i olika delar av samhället. Könsfördelningen är jämnare inom politiska maktfältet än inom det ekonomiska. Skillnader finns också mellan olika nivåer inom ett fält eller en sektor. På ledande poster i näringslivet är mansdominansen allra störst, trots att vissa förändringar har kunnat anas de senaste åren.

En jämn fördelning mellan kvinnor och män i olika organ garanterar inte med automatik att kvinnor och män har samma makt och inflytande, även om det är en viktig förutsättning, liksom tillgång till de informella sammanhang där frågor diskuteras.

Alla länets kommuner har en bra fördelning mellan kvinnor och män i kommunfullmäktige, däremot är det en större skillnad i kommunstyrelserna. Männen är fortfarande överrepresenterade i kommunstyrelsen där det finns mer makt.

Diagram 7

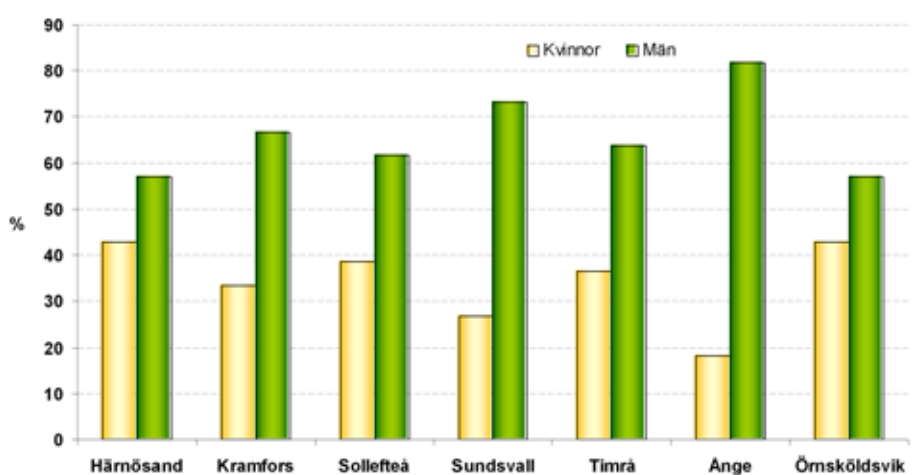
Kvinnors och mäns representation i kommunfullmäktige

Källa: SCB

Diagram 8

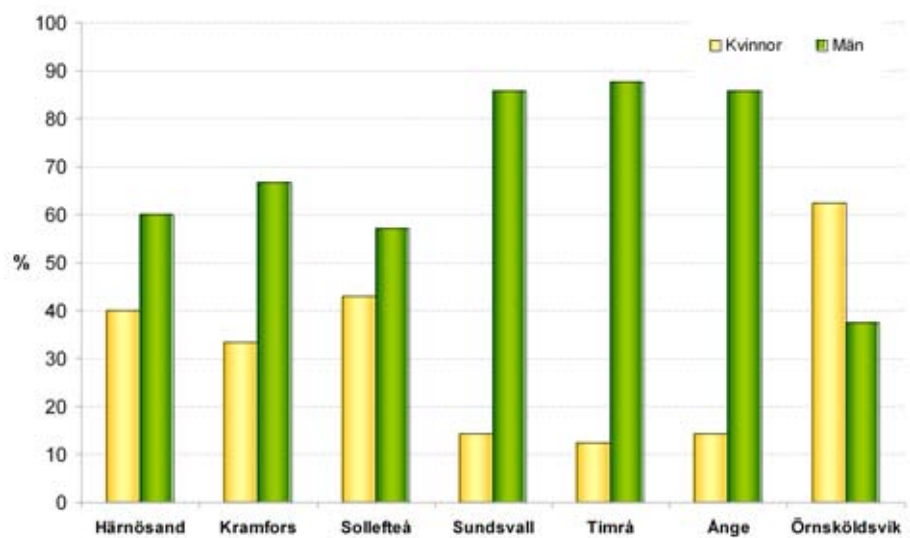
Kvinnors och mäns representation i kommunstyrelser

Källa: SCB och kommunernas webbplatser

Diagram 9

Andel kvinnor och män som är förvaltningschefer

Källa: Kommunernas webbplatser

7.3 Delmål 2 - Ekonomisk jämställdhet

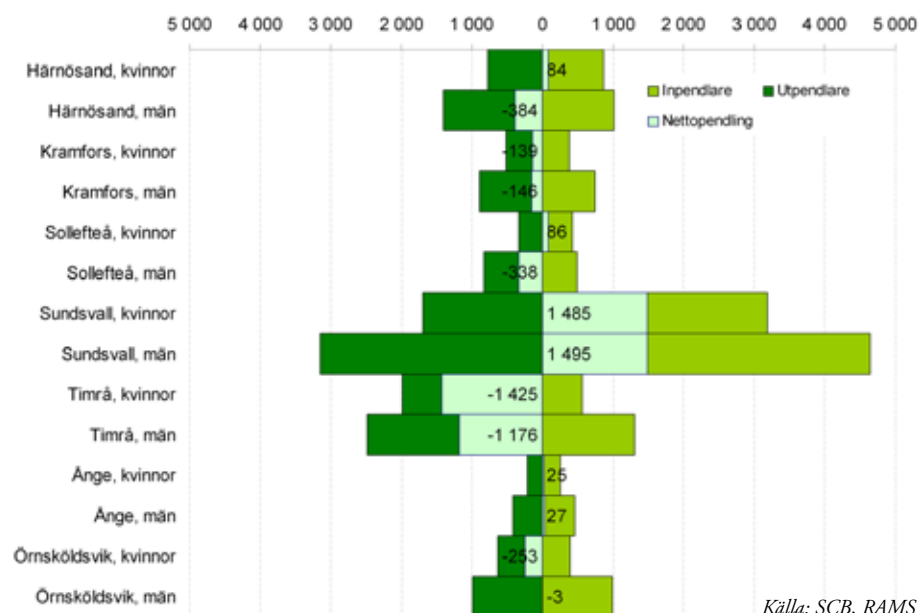
Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om utbildning och betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut.

Målet omfattar utbildning och framför allt att barn och ungdomar inte ska styras in i traditionellt könsbundna studiespår. Kvinnor och män ska också ha samma möjligheter i praktiken att försörja sig och sina eventuella barn. Kvinnor och män ska ha lika villkor på arbetsplatsen. Den ekonomiska självständigheten ska även omfatta tiden då kvinnor och män har slutat att arbeta och på så sätt har målet ett livscykelperspektiv.

7.3.1 Pendling

Diagram 10

Antal arbetspendlare per kommun år 2006 fördelat på kön

Källa: SCB, RAMS

Sundsvall och Timrå har länets största rörlighet på arbetskraften, detta gäller både kvinnor och män.

7.3.2 Arbetsmarknaden

Den könssegregerade arbetsmarknaden är ett tydligt exempel på hur genussystemet verkar. Vi ser en tydlig uppdelning i vad kvinnor och män gör. Den visar även på den andra principen i genussystemet, över- och underordning och mannen som norm. Det män gör värderas traditionellt högre än det kvinnor gör.

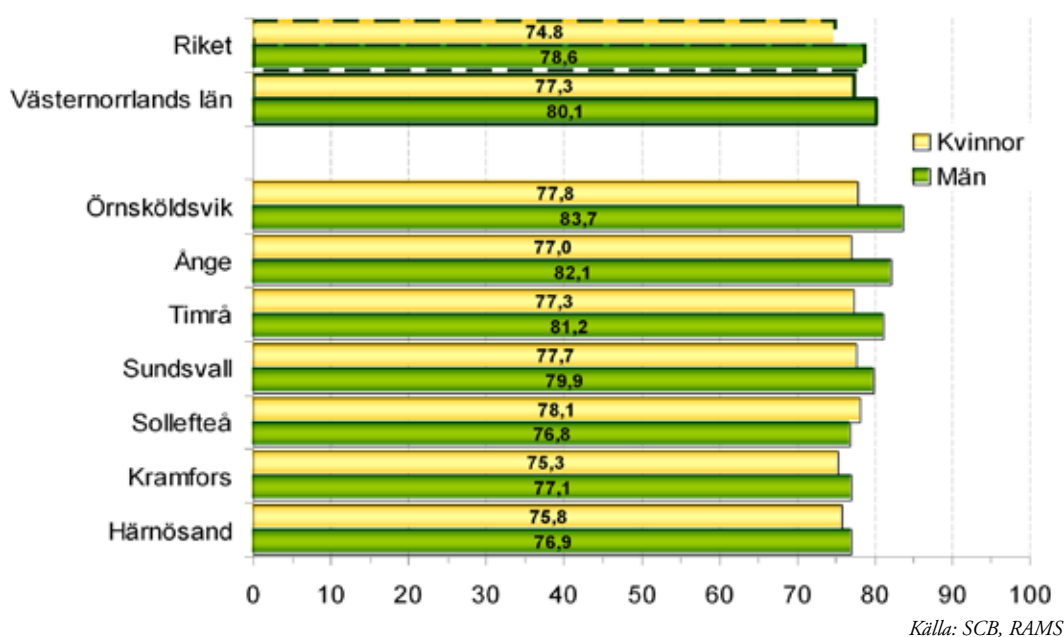
Orsakerna till den könssegregerade arbetsmarknaden kan vi finna i flickors och pojkars val av utbildning. Det finns tydliga föreställningar om vad flickor/kvinnor respektive pojkar/män lämpar sig för vilket begränsar valmöjligheterna för båda könen. Kvinnors och mäns faktiska intressen, talanger och kompetens tas därmed inte tillvara vilket i sin tur för med sig negativa konsekvenser för samhällsekonomin.¹⁷

Kvinnor befinner sig i nästan lika hög grad som män på arbetsmarknaden. Det är dock betydligt vanligare att kvinnor arbetar deltid. En av orsakerna kan vara att kvinnorna fortfarande har större ansvar för barn och hem.

Länets arbetsmarknad är starkt könssegregerad, Kvinnor finns inom vård, skola och omsorg medan män finns inom den privata sfären och de tekniska yrkena. I länets samtliga kommuner är det största yrkesområdet vård och omsorg, ett yrkesområde där cirka 90 procent är kvinnor och 10 procent är män.

Diagram 11

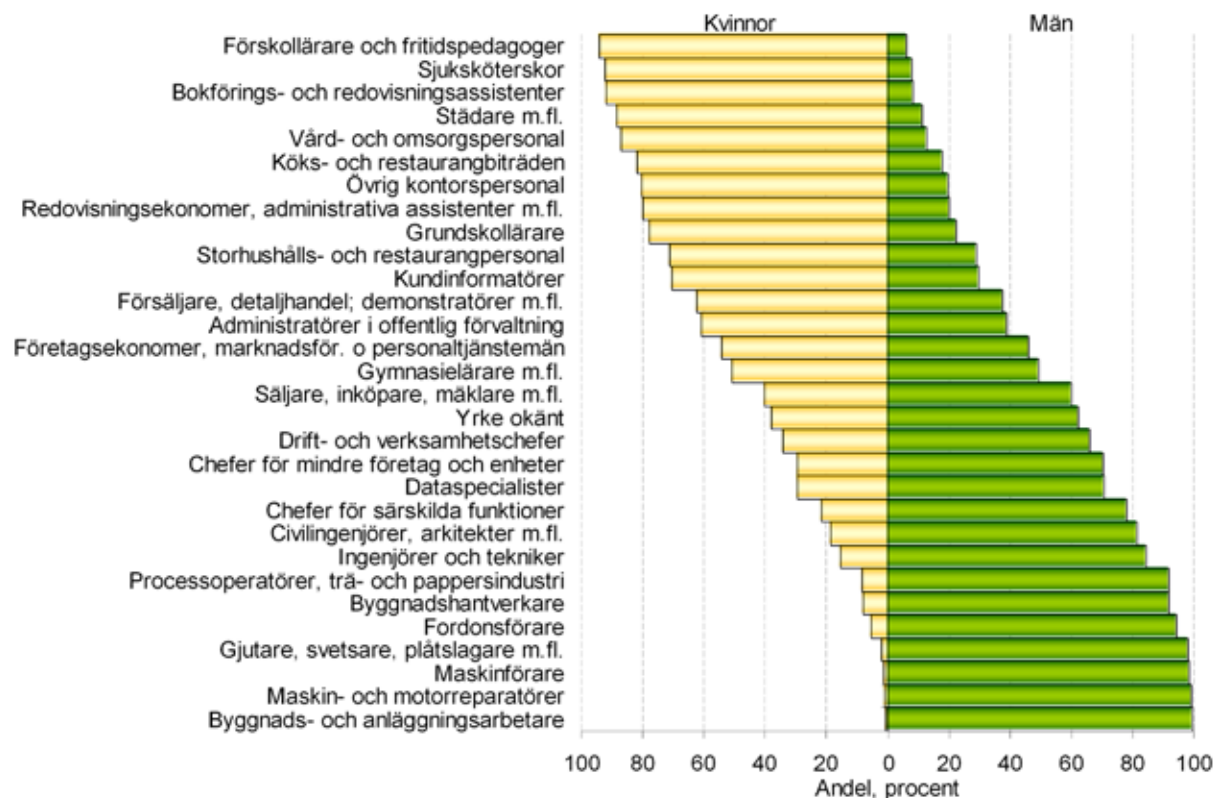
Andel förvärvsarbetande kvinnor och män

Andelen kvinnor och män som förvärvsarbetar är högre i länet än i riket. Endast i Sollefteå är andelen män som förvärvsarbetar lägre än andelen kvinnor.

Diagram 12

Förvärvsarbetande anställda 16-64 år uppdelat på kvinnor och män inom de 30 största yrken 2006

Källa: SCB, Yrkesregistret

Länets arbetsmarknad är mycket segregerad, kvinnor och män finns i stor utsträckning på olika yrkesområden. Gymnasielärare är det yrke som har lika många kvinnor som män.

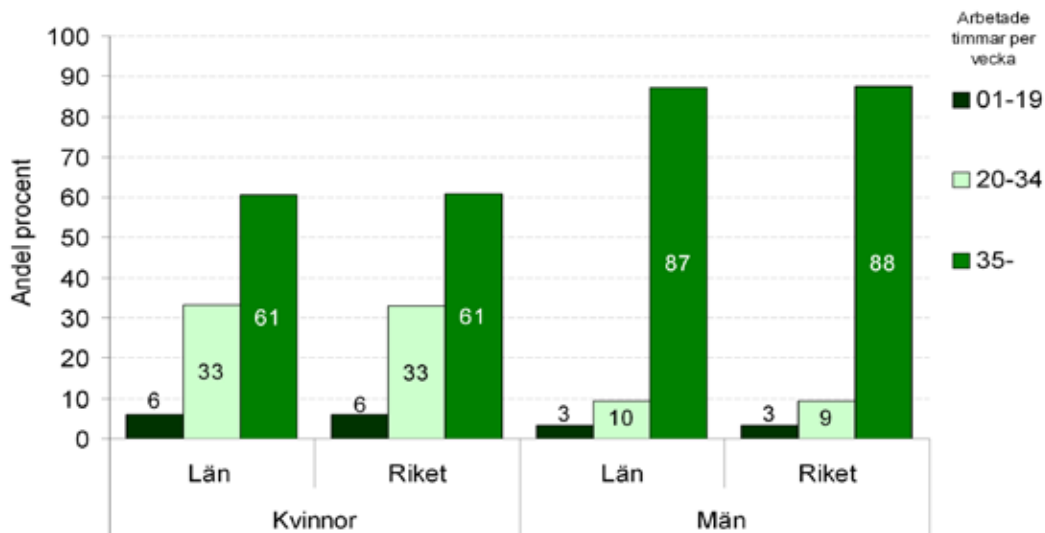
7.3.3 Heltid och deltid

Ungefär lika stor andel kvinnor som män förvärvsarbetar i länet. Det är dock en stor skillnad mellan könen när det gäller hel- och deltidsarbete. Av de män som yrkesarbetar arbetar 87 procent av männen heltid motsvarande för kvinnorna är 61 procent. 33 procent av kvinnorna förvärvsarbetar 20-34 timmar per vecka medan 10 procent av männen förvärvsarbetar 20-34 timmar i veckan.

Kvinnors deltidsarbete omöjliggör ofta ett uppfyllande av målet om ekonomisk självständighet. Deltidsarbetande har ofta lägre löner än heltidsarbetande även då deras löner räknas om till heltidslöner. Det leder även till lägre ersättningar i både arbetslöshets- och socialförsäkringar och slutligen en sämre pension. Deltidsarbete framställs ofta som en rättighet för framförallt kvinnor, men det är en rättighet som motverkar en ekonomisk självständighet.

Diagram 13

Andel förvärvsarbetande 2006 efter arbetstid per vecka och kön

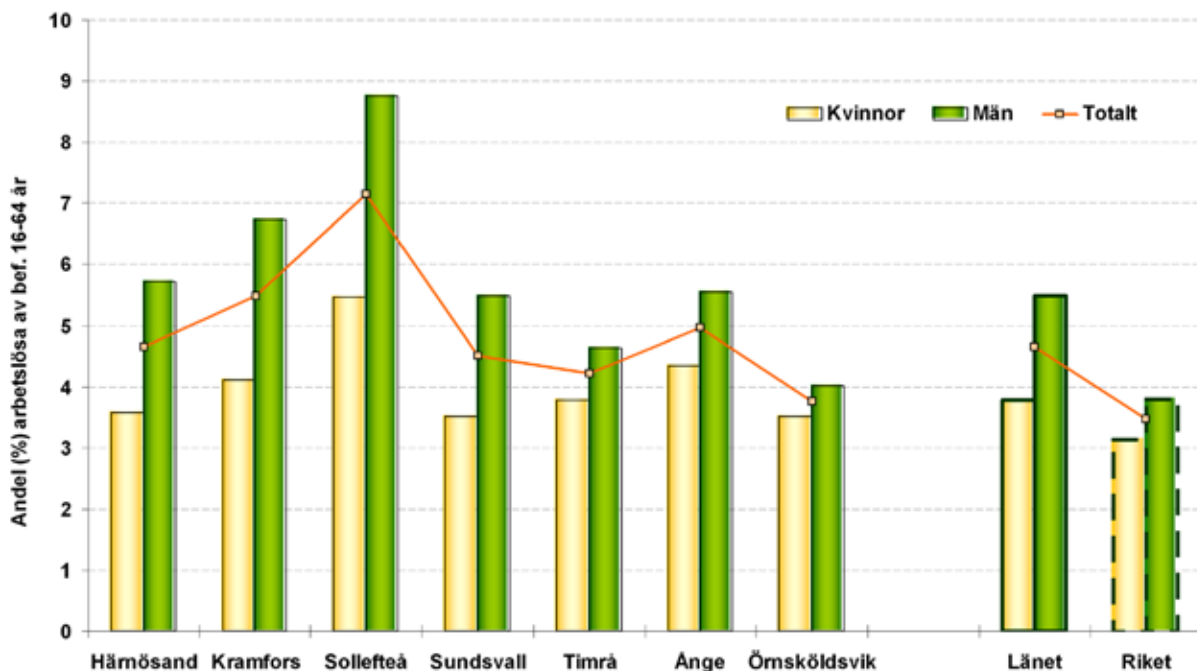
Källa: rAps-RIS

I jämförelse med riket är länets siffror identiska.

7.3.4 Arbetslösa

Diagram 14

Andel öppet arbetslösa i december 2006

Källa: AMS

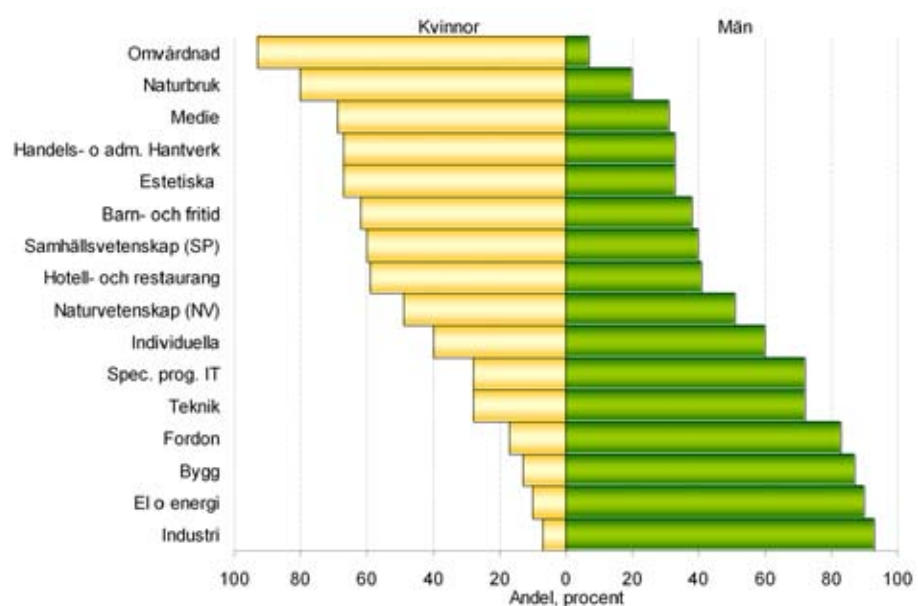
I samtliga länets kommuner är det en större andel män än kvinnor som är arbetslösa. Arbetslösheten är högre i länet än i riket.

7.3.5. Utbildning

Den könssegregerade arbetsmarknaden som finns i länet påverkas av tidiga val. Skolan har en viktig roll i att presentera valmöjligheter som inte är kopplade till kön. Detta kräver dock att personalen har genuskunskap. Utan genuskunskap är det lättare att omedvetet vara med och upprätthålla stereotypa mönster. Flickorna får omsorgsrollen som ska ta hand om de stökiga pojkarna. Genuspedagoger finns i fem av länets kommuner, deras kunskaper är här en viktig tillgång.

Diagram 15

Elevers val till program inom gymnasieskolan fördelat på kön 2006

Källa: Skolverket

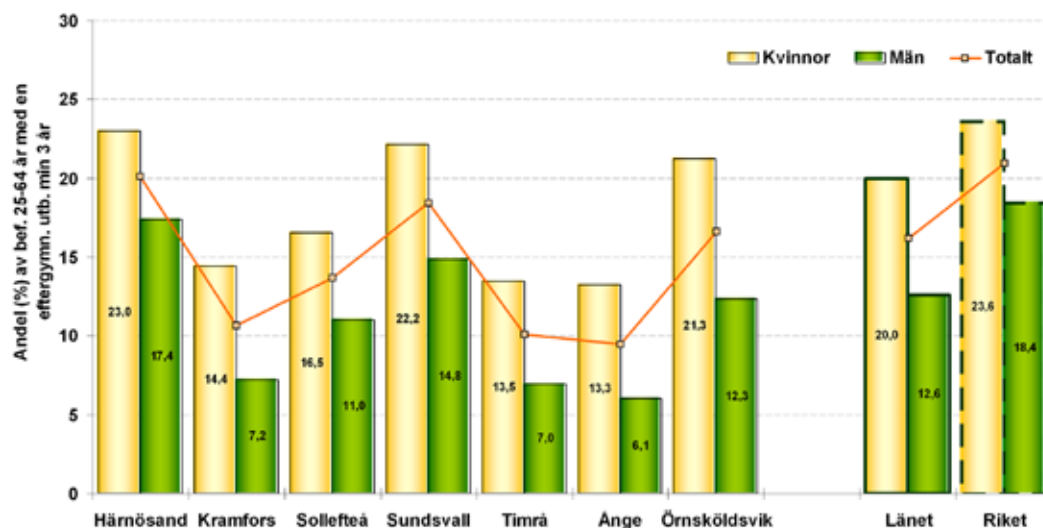
Länets ungdomar gör traditionella val till gymnasiet. Därmed kommer den segregerade arbetsmarknaden att bestå.

7.3.6. Utbildningsnivå

När det gäller utbildning skiljer sig länet inte från riket. Män är överrepresenterade när det gäller de kortaste utbildningarna. Kvinnorna är överrepresenterade när det gäller längre utbildningar.

Diagram 16

Andel av befolkningen 25-64 år med en eftergymnasial utbildning på minst 3 år fördelat på kön, år 2006

Källa: SCB, Utbildningsregistret

Kvinnorna i länets kommuner har längre utbildning än männen. Totalt är utbildningsnivån lägre i länet än i riket.

7.3.7 Företagande

Företagaren är av tradition en man. Kvinnor startar inte företag i lika stor utsträckning som män. I Västernorrland var det mer än dubbelt så många män (69 procent) som kvinnor (31 procent) som startat företag. Orsakerna kan säkerligen hänföras till föreställningar om företagare i kombination med bristen på jämställdhet i stort.

Diagram 17

Nystartade företag fördelat på kön under åren 2005 och 2006

Källa: ITPS, Nyföretagande i Sverige 2005 och 2006

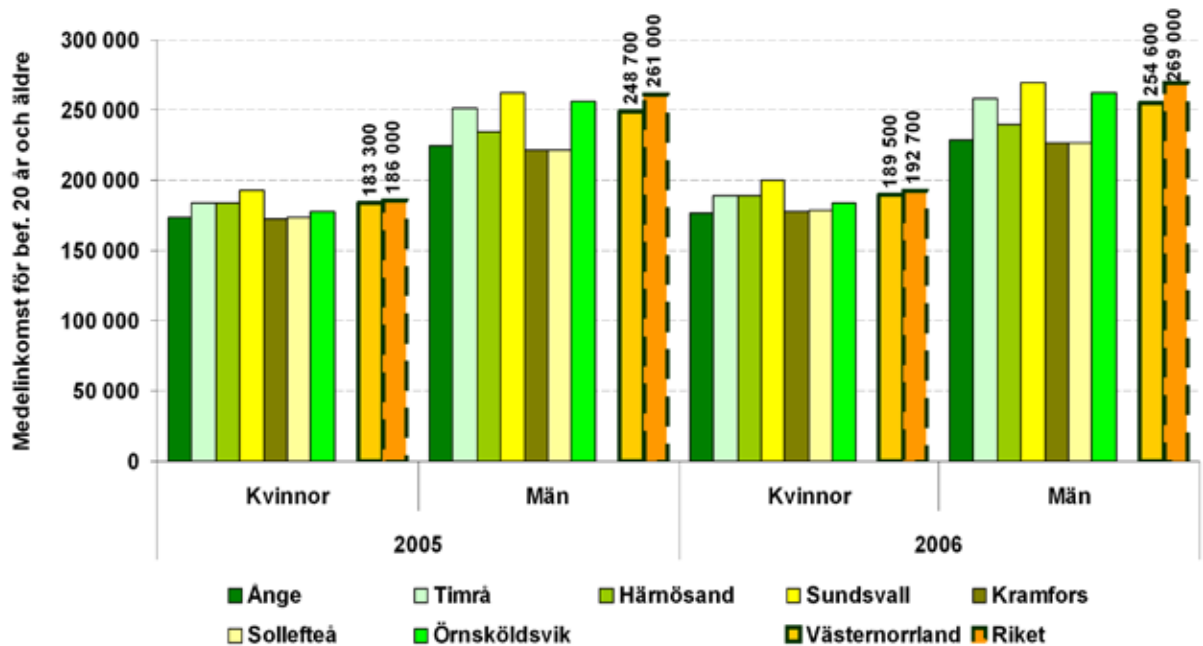
Fördelningen av nystartade företag i länet mellan kvinnor och män är lika som i riket.

7.3.8 Inkomster

Löneskillnader mellan kvinnor och män är ett globalt fenomen. Kvinnors löner är genomgående lägre än mäns. Sett ur ett större perspektiv skulle en del av förklaringen till detta kunna ligga i att kvinnor har lägre utbildning än män. Detta är dock inte fallet. Kvinnor har genomgående längre utbildning än männen i länets samtliga kommuner men männen har högre medellöner än kvinnorna. Skillnaden är cirka 65 000 kronor per år.

Diagram 18

**Medelinkomst för befolkningen 20 år eller äldre efter kön
(sammanräknad förvärvsinkomst) år 2005 och preliminärt för 2006**

Källa: SCB, Inkomststatistik

Männen i länets kommuner har högre medelinkomst än kvinnorna i länets kommuner.

7.4 Delmål 3 - En jämn fördelning av det obetalda hem och omsorgsarbetet

Kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemarbetet och ha möjligheter att ge och få omsorg på lika villkor.

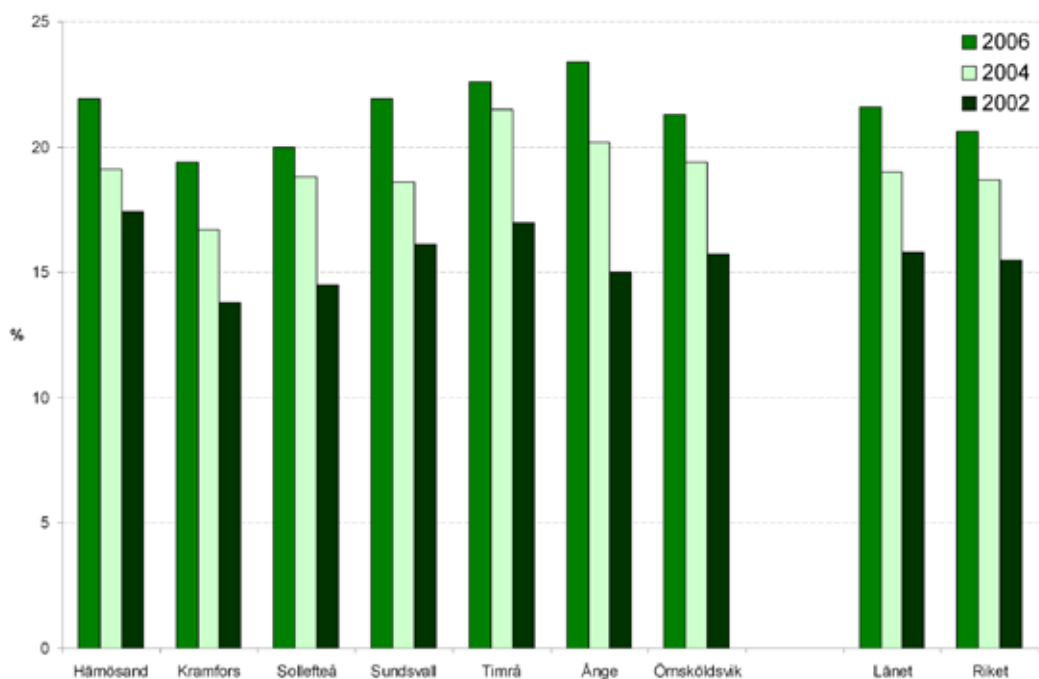
Att ge och få ta emot omsorg är inte negativt i sig om det sker utan underordning. Det obetalda hemarbetet omfattar hushållsarbete såväl som omsorg om barn. Även den obetalda omsorgen i övrigt innefattas i målet. Detta arbete utförs i stor utsträckning av kvinnor, vilket ger negativa effekter på kvinnors möjligheter på arbetsmarknaden.

7.4.1 Föräldraledighet

Att ha möjlighet att kombinera familj med arbete är ett av jämställdhetspolitikens viktigaste mål. Trots att båda föräldrarna har samma rätt till föräldraledighet är det fortfarande en övervägande del mammor som tar ut föräldraledighetsdagar. Sedan 1974 när föräldraförsäkringen infördes har pappornas andel av föräldraledigheten ökat till drygt 22 procent. Kvinnorna tar i mycket större utsträckning än männen ut långa perioder av ledighet, inte sällan uppdelad på delar av dagar. Männen tar ut hela dagar under kortare perioder.

Diagram 19

Mäns andel av uttag av föräldraledighet i Västernorrlands län

Källa: Försäkringskassan Västernorrland

7.4.2 Omsorg om äldre

Kvinnor står för den allra största delen av omsorgen om äldre, både betald och obetald. Inom den offentligt betalda omsorgen stod kvinnorna för cirka 90 procent av omsorgsarbetet under 2006. Dessa kvinnodominerade yrken har en lägre status än typiskt mansdominerade yrken.¹⁸

Det är också fler kvinnor än män som får äldreomsorg. Förklaringen ligger i att kvinnor lever längre än män och i större utsträckning lever ensamma på äldre dar. Män får oftare hjälp av sin partner. Studier visar att det är vanligare att kvinnor hjälper sina män utan stöd från hemtjänsten än att män hjälper sina kvinnor utan stöd från hemtjänsten. Äldre föredrar att få hjälp och omsorg av hemtjänsten i stället för av anhöriga.¹⁹ Glappet mellan vem de äldre får hjälp av och vem de önskar att de får hjälp av är större bland kvinnorna än bland männen.

7.5 Delmål 4 - Mäns våld mot kvinnor ska upphöra

Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

Kroppslig integritet omfattar möjligheten att bestämma över sin egen kropp, men även över sin sexualitet och reproduktion. Det handlar också om att känna trygghet i det offentliga rummet, och är en fråga om rörelsefrihet för alla.

Mäns våld mot kvinnor är ett uttryck för överordning och underordning. Det är ett globalt fenomen som sker oavsett religion, kultur eller var vi bor. Mäns våld mot kvinnor kan även drabba barn.

Män utsätts i högre grad av våld och hot på allmän plats, medan kvinnor utsätts i högre grad av våld i hemmet av någon bekant. Studier från BRÅ visar att det finns ett stort mörkertal, 20-25 procent av fallen polisanmäls. Totalt i landet anmäls cirka 60 000 fall av misshandelsbrott, hot och ofredande mot kvinnor årligen till polisen.

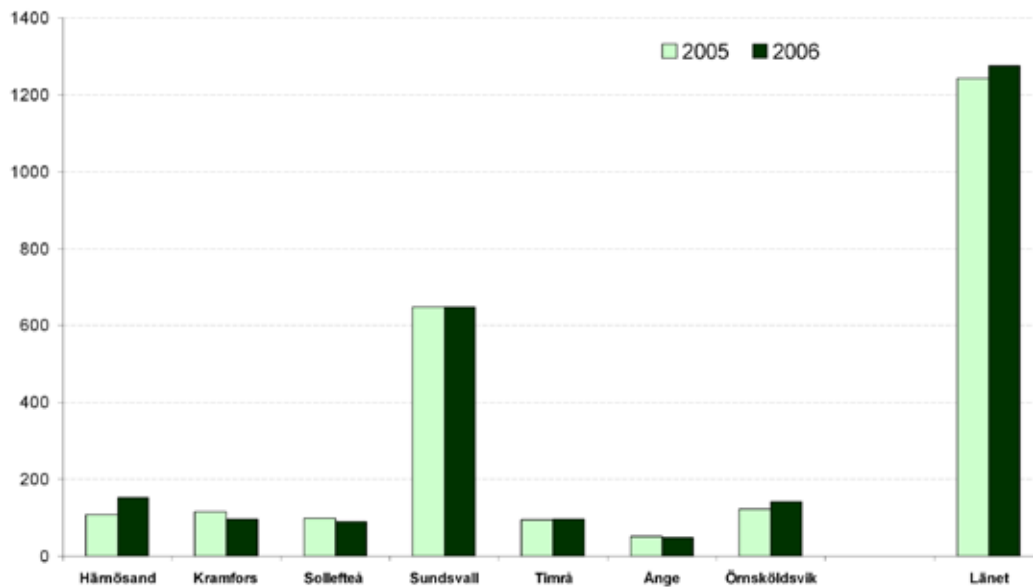
Kvinnor uppger i högre utsträckning än män att de avstår från att vistas i det offentliga rummet för att de är rädda för att utsättas för hot och våld. Detta trots att det i högre utsträckning är män som utsätts för hot och våld i det offentliga rummet.

¹⁸ SOU 2005:66

¹⁹ SOU 2005:66

Diagram 20

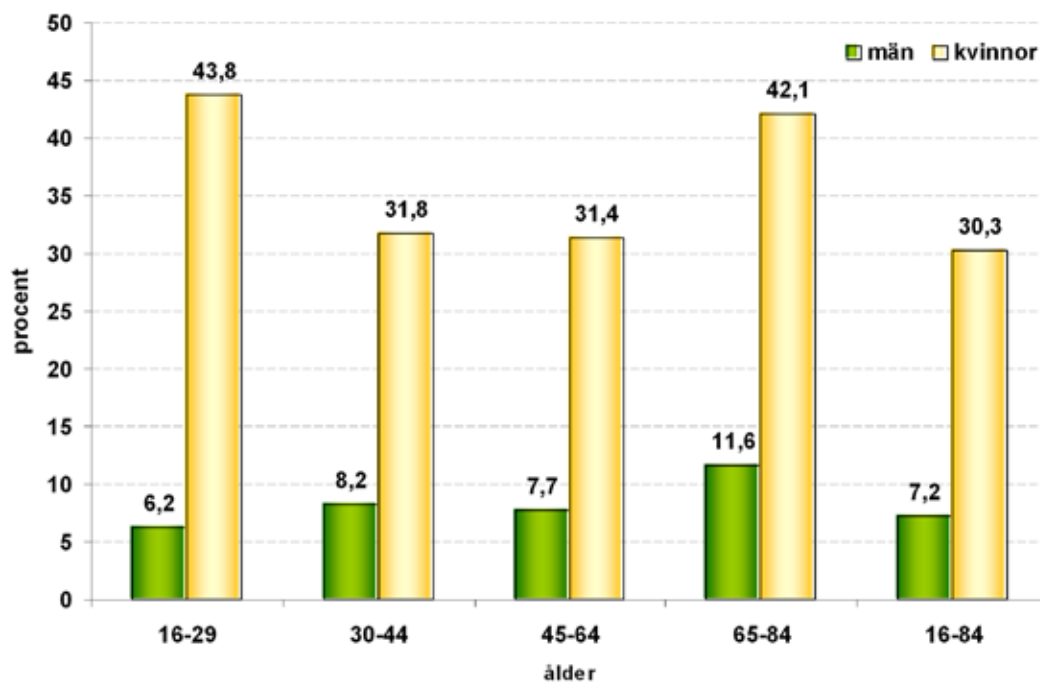
Anmälda våldsbrott mot kvinnor 15 år och äldre 2005 och 2006

Källa: Polismyndigheten i Västernorrland

Diagram 21

Andelen kvinnor och män i olika åldrar i Västernorrlands län som avstått från att gå ut av rädsla för att utsättas för överfall, rån eller annat ofredande 2006

Källa: Landstinget Västernorrland,
Data från den nationella folkhälsoenkäten 2006.

Litteraturlista

Statliga utredningar, propositioner, etc.

Ds. 2001:64

Ändrad ordning – Strategisk utveckling för jämställdhet

Näringsdepartementet

Proposition 2005/06:155

Makt att forma samhället och sitt eget liv – nya mål för jämställdhetspolitiken.

Näringsdepartementet

Proposition 1993/94:147

Delad makt delat ansvar, Regeringens proposition om jämställdhetspolitiken.

Socialdepartementet

SOU 2005:66

Makt att forma samhället och sitt eget liv – Jämställdhetspolitiken mot nya mål

Jämställdhetspolitiska utredningen N 2004:07.

Näringsdepartementet

SOU 2004:43

Vårdnad – Boende – Umgänge. Barnets bästa, föräldrarnas ansvar.

Justitiedepartementet

Statistik och statistikrapporter

Försäkringskassan (2006)

Statistik www.forsakringskassan.se

Polisen (2007)

Statistik www.polisen.se

Länsstyrelsen Västernorrland

2007:5 Livsmiljö i Västernorrland, bokslut för 2006

Litteratur och övriga rapporter

Hirdman, Y (2004)

Genussystemet – reflektioner kring kvinnors sociala underordning

Thomsson, H & Elvin – Nowak, Y (2003)

Att göra kön. Om vårt våldsamma behov av att vara kvinnor och män.

Bonnier

JämStöd (2006)

Information från Jämstöds hemsida www.jamstod.se

Viktiga årtal

- 1845 Lika arvsrätt för kvinnor och män genomförs.
- 1846 Änkor, fränskilda eller ogifta kvinnor fick lagenlig rätt att bedriva näringsverksamhet inom hantverk och viss handel.
- 1859 Kvinnor får rätt att ha inneha vissa lärartjänster.
- 1864 Mannen förlorar lagstadgad rätt att aga hustru.
- 1921 Kvinnor får allmän rösträtt och blir valbara till riksdagen.
- 1922 De fem första kvinnorna väljs in i riksdagen.
- 1927 Statliga läroverk öppnas för flickor.
- 1931 Moderskapsförsäkring införs.
- 1935 Lika folkpension för kvinnor och män införs.
- 1938 Preventivmedel tillåts.
- 1939 Förvärvsarbetande kvinnor får inte avskedas på grund av havandeskap, förlösning eller giftermål.
- 1947 Första kvinnan i regeringen, Karin Kock. Barnbidrag införs.
- 1950 Båda föräldrarna blir förmyndare för barnet.
- 1955 Lagstadgad betald ledighet för yrkesarbetande kvinnor vid barnsbörd, tre månader 1958. Kvinnor får rätt att bli präster.
- 1964 P-piller godkänns i Sverige.
- 1969 Grundskolan får ny läroplan. Skolan bör verka för jämställdhet.
- 1970 Gymnasieskolan får ny läroplan. Skolan bör verka för jämställdhet.
- 1971 Särbeskattning, det vill säga individuell beskattning av arbetsinkomst ersätter sambeskattning.
- 1974 Föräldraförsäkring införs som ger föräldrar rätt att dela på ledigheten vid barns födelse.
- 1975 barns födelse.
- 1979 Ny abortlag. I princip fri abort till och med artonde veckan.
- 1980 Rätt till sex timmars arbetsdag för småbarnsföräldrar.
- 1983 Lag mot könsdiskriminering i arbetslivet införs.
- 1987 Nytt jämställdhetsavtal mellan SAF och LO-PTK. Alla yrken öppna för kvinnor även inom försvaret.
- 1992 Sambolagen införs.
- 1997 Ny jämställdhetslag.
- 1998 Första kvinnan blir biskop.
- 1999 Lag om våld mot kvinnor. Lag med förbud om könsstympning av kvinnor. Lag om förbud mot köp av sexuella tjänster.
- 2002 60 dagar av föräldraledigheten reserveras för respektive föräldern och kan inte överlåtas, så kallade pappamånader.
- 2004 Regeringen beslutar om handlingsplan för jämställdhetsintegrering inom regeringskansliet.
- 2005 Ny sexualbrottslagstiftning.
- 2006 Riksdagsbeslut om nya mål för jämställdhetspolitiken. Europeiska rådet beslutar om en europeisk jämställdhetspakt.
- 2007 Regeringens skrivelse 2007/08:39 Handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer.

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTERNORRLAND

871 86 HÄRNÖSAND
Telefon 0611-34 90 00 www.y.lst.se